

Nu e nimic frumos în a fi singura fată romă din cartier cu studii superioare

Aldessa Georgiana Lincan

Publicat în Cutra, 2019

De cele mai multe ori, când în mass-media se încearcă crearea unei vizibilități pozitive a fetei sau femeii rome, se produce eroarea discursivă de fi prezentate ca „excepții” pentru că s-au dus la școală. Se pune foarte mult accent pe faptul că au reușit, că și-au dorit să-și „depășească condiția”. Într-o astfel de narațiune dorința individuală devine un factor determinant. Fără a se ține seama de context, se promovează ideea clasic neoliberală că „se poate” și că toate fetele și femeile rome ar trebui să-și dorească asta ca să poată „reuși în viață”. Este un discurs destul de prezent, pe care eu personal l-am auzit foarte des și de la majoritarii neromi, și de la persoanele de etnie romă, acesta fiind internalizat și de ele.

Consider că educația este importantă în viața fiecărei persoane și cred că prin educație îți poți lărgi orizonturile și poți avea acces la alt tip de oportunități, însă aceasta nu reprezintă în mod necesar un succes sau o împlinire pentru oricine. De asemenea mi se pare perfid faptul că oricând se discută despre problemele persoanelor de etnie romă, argumentul suprem îl reprezintă lipsa educației și clișeul că „nu vor să meargă la școală”. Din contră, este evident că nu este vorba de voința fiecăreia în parte de a alege „calea educației”, ci parcursul educațional depinde foarte mult de contextul social, în care factori ca gradul de discriminare și rasismul sistematic, sexismul, situația financiară a familiei, domiciliul sau inegalitatea de șanse joacă un rol fundamental.

După știința mea sunt singura fată romă din cartier cu studii superioare, și nu doar dorința a fost cauza. Pe lângă dorință a fost și conjunctura de a fi întâlnit oameni care m-au motivat și m-au sprijinit emoțional și financiar. De exemplu, în facultate, pentru a putea sta la căminul studentesc din Ploiești, o doamnă învățătoare din școala generală a acoperit cheltuielile lunare. Dacă nu aș fi întâlnit-o, probabil că nu aș fi continuat să merg la facultate: acasă nimeni nu avea posibilități financiare, chiar dacă bunica mea, o femeie cu doar patru clase – într-o familie unde nimeni nu are nici măcar studii gimnaziale – m-a susținut cât a putut din pensie și m-a încurajat.

Am avut, de asemenea, norocul să întâlnesc și alte femei, cum a fost doamna de franceză din școala generală, care m-a ajutat să-mi largesc perspectiva, să-mi descopăr spiritul de lideră și iubirea față de călătorii, și mi-a oferit sfaturi bune oricând am avut nevoie. Mai recent, când vine vorba de modele feministe care m-au inspirat și au avut un mare impact asupra vieții mele, a fost esențială întâlnirea cu Carmen Gheorghe, președinta Asociației E-Romnja, organizație feministă pentru promovarea drepturilor femeilor rome. Colaborarea cu E-Romnja m-a ajutat profesional și, economic vorbind, m-a ajutat să devin independentă. Însă întâlnirea cu ea mi-a oferit ceva în plus: posibilitatea să fac ceva ce mă împlinește, adică să lupt pentru drepturile femeilor rome și să încurajez alte fete rome să facă ceea ce le place. Prin munca mea cu E-Romnja am început să-mi formez conștiința feministă, teoretică și practică. Practica am început-o din 2013, când am lucrat ca facilitatoare locală în comunitatea mea de romi din Mizil, Prahova. Acolo am creat un grup de inițiativă pentru rezolvarea problemelor din comunitate, și pentru încurajarea și susținerea fetelor și femeilor. La început a fost destul de greu să mobilizez oamenii, pentru că aveam doar optsprezece ani și nu erau foarte încrezători că aș putea schimba ceva. Și totuși întâlnirile inițiale la care participau doar femei ce îmi erau rude prin alianță s-au dezvoltat într-un grup de inițiativă, căruia i s-au alăturat și alte femei din comunitate, până am ajuns să fim cincisprezece membre active. Formarea teoretică a venit după trei ani de muncă *grassroots*, când am continuat studiile universitare la București, cu un master în studii de gen. Ce am învățat acolo, în termeni de noțiuni teoretice despre feminism, m-a ajutat să devin capabilă să articulez mai bine politici publice ce pot contribui la îmbunătățirea situației femeilor rome. În același timp m-a făcut să îmi dau seama că în societate e nevoie de mai multe voci de fete sau femei rome feministe, care să fie conștiente de ceea ce se întâmplă și să contribuie în mod autonom la îmbunătățirea situației lor.

Pe de altă parte, a-ți dezvolta conștiință feministă vine și cu dezamăgirea de a înțelege cum a funcționat din punct de vedere istoric mișcarea feministă, care deși datează din secolul al XIX-lea, nu a adus niciodată în discuție până în anul 1998 la Budapesta, la prima conferință internațională a femeilor rome, situația discriminării multiple cu care femeile rome se confruntă. Abia în anul 2006, în urma presiunii unor organizații de femei rome, conceptul de discriminare multiplă a fost introdus în legislația europeană.

În prezent principalele teme abordate de mișcarea feministă *mainstream* din România se axează pe participare politică, pe violență, educație sexuală, drepturi reproductive și sexuale. Sunt teme foarte importante, însă pe agenda feministă lipsesc subiectele care vizează și

problemele cu care se confruntă femeile rome în particular, cum ar fi cele legate de sterilizare, segregare și căsătorii timpurii, existând doar poziții dispersate venite mai degrabă ca reacție decât ca inițiativă. Pe de altă parte, atât mișcarea feministă *mainstream* cât și mișcarea activistă romă din România sunt informate și mediate de agenda mișcării feministe rome, care aduce în atenția publicului, printr-o abordare intersecțională și *grassroots*, chestiuni specifice femeilor rome.

O privire intersecțională ne face totodată să înțelegem că nedreptățile și discriminarea asupra femeilor rome sunt mult mai accentuate, iar problemele cu care se confruntă zi de zi nu țin doar de recunoașterea dreptului de a fi reprezentate public și politic sau de a le fi recunoscută munca din gospodărie. Situația multora dintre ele este mai complexă și are legătură cu faptul că: „trăiesc într-o lume în care discriminarea, excluderea și marginalizarea par a fi un destin de neevitat, perpetuat de generații, în condițiile în care ele își asumă în exclusivitate responsabilitățile pentru muncile casnice și de îngrijire, au un acces precar la sistemul de sănătate și de educație, suferă violențe fizice și verbale din cauza genului și etniei” (Gheorghe, 2010,,*Privește-mă așa cum sunt*”).

O astfel de privire ne poate ajuta, de asemenea, să scăpăm din mrejele discursurilor esențialiste și reduționiste de tipul „fata romă educată, ca excepție pozitivă” cu care am deschis articolul. Este important ca femeile rome să nu fie privite ca valoroase doar prin prisma respectabilității, ca măsură a cât de bine au ieșit dintr-o condiție marginală, ale cărei cauze sunt invizibilizate într-un discurs ce pune accent doar pe dorința personală ca șansă de reușită. Să ieșim dintr-o asemenea dinamică avem nevoie ca mișcarea feministă să abordeze și o agendă intersecțională, care integrează problemele tuturor femeilor din România. Doar un parteneriat real între feministe rome și ne-rome, bazat pe echitate, unitate și suroritate are potențialul de a începe să schimbe cu adevărat lucruri.